

In this article the main factors affecting the formation of complexes of the financial instruments of state regulation in the construction industry, carried out their structuring, identified characteristics of their area of application in the national economy.

УДК 336.225.68

*Докторант Л.Г. Олейнікова, канд. екон. наук –  
Академія фінансового управління Міністерства фінансів України*

## ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ ТА ПРАКТИКА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ

Проаналізовано структуру, зміст та новачі Податкового кодексу. Досліджено переваги впровадження Податкового кодексу. Визначено вплив запропонованих у Податковому кодексі новачі на податкову систему України. Запропоновано заходи щодо удосконалення процедури реєстрації платників податків.

**Ключові слова:** Податковий кодекс, чинники, новачі, реформування, переваги, недоліки, платники податків, ухиляння від податків, нерівномірне податкове навантаження, подвійне оподаткування.

**Вступ.** Окремої уваги заслуговує порядок застосування міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування. Ці норми стосуються повного або часткового звільнення від оподаткування пасивних доходів та ліцензійних платежів (роялті) нерезидентів із джерелом їх походження з України.

Для дотримання податкового законодавства усіма сторонами податкового процесу важливого значення набуває удосконалення та уточнення термінів та підстав щодо проведення планових та позапланових перевірок. Важливим є також детальна формалізація допуску посадових осіб контролюючих органів до перевірок, яка передбачає вичерпаний перелік документів, що мають бути представлені платнику податків, який перевіряється. Чітка процедура дій контролюючих органів передбачена і в разі, коли платник необґрунтовано відмовляється допускати інспекторів до перевірки.

**Виклад основного матеріалу.** Кодексом передбачено також звільнення платника від відповідальності за неналежну діяльність контролюючих органів, а також спрощення та формалізація електронного документообігу та конкретизація порядку підтвердження справжності документів. Така формалізація процедур спрямована на забезпечення прав та обов'язків як платників податків, так і контролюючих органів і має забезпечити дотримання норм податкового законодавства.

Кодексом врегульовано порядок погашення грошових зобов'язань у разі смерті фізичної особи або визнання її безвісно відсутньою чи неієздатною, а також неповнолітніх осіб. Запроваджено диференціацію фінансових санкцій до платників-порушників податкового законодавства, величину яких визначають залежно від частоти порушень податкового законодавства. Усі перелічені вище норми можна визначити загальним терміном "податкові процедури". Отже, можна визначити дефініцію "адміністрування податків і зборів" як сукупність процедур, які визначають порядок виконання вимог податкового законодавства, контролю за дотриманням податкового законодавства

учасниками податкових відносин, та притягнення до відповідальності за вчинені порушення податкового законодавства.

Розділ XVIII "Особливості оподаткування платників податків в умовах дії угоди про розподіл продукції" Податкового кодексу також регулює питання адміністрування податків і зборів, але лише стосовно тих платників податків, що здійснюють господарську діяльність в умовах дії угод про розподіл продукції. Тобто правила адміністрування податків і зборів – це відповідь на питання "Як і в якому порядку виконувати вимоги податкового законодавства?".

У розділах III-XVII Податкового кодексу наведено законодавче визначення платників, об'єктів, правил розрахунку і розмірів кожного окремого податку та збирання, згідно з переліком загальнодержавних та місцевих податків і зборів, затверджених розділом I Податкового кодексу.

У розділі III внесено системні новачі в оподаткуванні прибутку підприємств, а саме:

- гармонізовано податковий і бухгалтерський облік: платники податку самостійно визначають суми податку, що підлягають сплаті; доходи і витрати нараховують з моменту їх виникнення, податкові зобов'язання визначають на підставі даних бухгалтерського обліку із застосуванням податкових різниць. Амортизацію основних засобів нараховують відповідно до бухгалтерського обліку (5 методів за 16 групами основних засобів та інших нематеріальних активах, враховуючи прискорений метод за групами 4 та 5), що дає змогу підприємствам визначати амортизаційну політику для оподаткування згідно з обліковою політикою суб'єкта господарювання;
- запроваджено міжнародні стандарти бухгалтерського обліку;
- скасовано сплату авансових внесків при виплаті дивідендів для окремих суб'єктів, зокрема фізичних осіб;
- переведено страховиків на загальні правила оподаткування прибутком (за річного перехідного періоду);
- впроваджено 5 методів визначення звичайних цін, що сприятиме створенню рівних умов конкурентоспроможності суб'єктів господарської діяльності, з одночасним покладанням обов'язку доведення відповідності договірної ціни рівню звичайних цін на орган податкової служби;
- встановлено річний період для поворотної фінансової допомоги, отриманої від засновників, протягом якого така допомога не оподатковується.

З метою підтримання підприємств пріоритетних галузей економіки запроваджено на 10 років звільнення від оподаткування прибутку – легкої промисловості (крім підприємств, які виробляють продукцію на давальницькій сировині), підприємств суднобудівної та літакобудівної промисловості; підприємств галузі електроенергетики від продажу електричної енергії, виробленої з відновлювальних джерел енергії та деяких інших.

У розділі IV "Податок на доходи фізичних осіб" також запроваджено новачі. З метою реалізації принципу соціальної справедливості:

- запроваджено малопрогресивну шкалу оподаткування, що забезпечуватиме поступовий перехід до справедливої форми оподаткування;
- знижено податкове навантаження для населення, зокрема звільнено від оподаткування доходи від продажу один раз на рік об'єктів нерухомого майна

незалежно від площі, за умови володіння ним не менше три роки, суми державної підтримки на будівництво доступного житла, вартість дарів лісів для власного споживання;

- встановлено нульову ставку оподаткування для успадкованих сум знецінених грошових заощаджень, що ліквідуватиме штучні перепони для оформлення громадянами спадщини;
- збільшено з 2015 р. стандартну податкову соціальну пільгу з 50 до 100 % від прожиткового мінімуму.

З метою збільшення стимулів для інвестиційної та підприємницької діяльності знижено з 30 % до 15 % та 17 % ставки податку для доходів нерезидентів у вигляді зарплати, доходу за цивільно-правовими договорами, від продажу та надання майна в оренду, від успадкування. Зменшено з 15 % до 5 % ставку податку на доходи фізичних осіб, включаючи нерезидентів, від дивідендів, іпотечних цінних паперів, а також на дохід у вигляді відсотків (дисконту) на облігації.

Реалізовано заявковий принцип реєстрації в податкових органах осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, скасовано щоквартальне та введено щорічне подання декларацій підприємцями. З метою забезпечення партнерських відносин держави і бізнесу, реалізації принципу справедливості в оподаткуванні, створення умов для активізації підприємницької діяльності у розділі V "Податок на додану вартість" передбачено запровадження відповідальності держави за несвоєчасне відшкодування податку на додану вартість.

Запровадження з 1 січня 2011 р. автоматичного відшкодування ПДВ платникам, що мають позитивну податкову історію, сприятиме посиленню довіри платників податків до держави, створенню умов для активізації підприємницької діяльності. Передбачене звільнення від оподаткування ПДВ операцій з поставки будівельно-монтажних робіт з будівництва доступного житла та житла, що будується за державні кошти, посилюватиме соціальну функцію оподаткування. Починаючи з 2014 р. ставка ПДВ знижується до 17 %.

Використовуючи міжнародний досвід перенесення податкового навантаження з праці і капіталу на споживання, а також з метою компенсації втрат бюджету від скасування транспортного податку в розділі VI "Акцизний податок" запроваджено підвищення ставок акцизного податку на нафтопродукти та запроваджено акцизний податок на скраплений газ. Одночасно розширено застосування нульової ставки податку на біоетанол, який використовується для виробництва біологічних видів палива та на легкі і важкі дистиляти, які використовуються у нафтохімічній промисловості для виробництва етилену. Для удосконалення процедури реєстрації платників податків, поліпшення умов ведення господарської діяльності запроваджено автоматичну реєстрацію платників акцизного податку – ДПА реєструє платників акцизного податку на основі інформації органів ліцензування.

З метою забезпечення соціального консенсусу відмінено обов'язок платника податку від щорічного подання разом з декларацією довідки про розмір нормативної грошової оцінки земельної ділянки в розділі XIII "Плата за землю" поширено застосування мінімальної ставки податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено та на землі населених

пунктів з чисельністю до 3 тис. осіб, проти діючої норми до 200 осіб, а також удосконалено порядок та терміни нарахування земельного податку платникам – фізичним особам (сплата раз на рік замість сплати у два етапи).

У розділі XII "Місцеві податки і збори" скасовано 10 неефективних податків і зборів, враховуючи комунальний податок, який стримував процес зайнятості населення.

У розділі VIII "Екологічний податок" посилено стимулятивну функцію екологічного оподаткування для стимулювання суб'єктів господарювання до впровадження екологічно чистих технологій. Передбачено зарахування частини сум коштів податку до спеціального фонду держбюджету з використанням таких коштів на фінансування цільових проектів з екологічної модернізації підприємств (у 2013 р. – 33 %; з 2014 р. – 50 %).

Спрощено систему адміністрування податку та порядку його сплати суб'єктами господарювання, уніфіковано систему коригуючих коефіцієнтів до ставок податку (їх кількість скорочено з 34 до 6). З метою удосконалення структури оподаткування, підвищення ефективності та спрощення адміністрування в один податковий платіж – плату за користування надрами для видобування корисних копалин у розділі XI "Плата за користування надрами" об'єднано два діючих податкових платежі – платіж за користування надрами для видобування корисних копалин і збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок держбюджету.

У розділі XVI "Збір за спеціальне використання води" введено оподаткування за вилучену з надр дренажну воду, що використовується у господарській діяльності та/або після вилучення води для використання іншими користувачами. Зазначені новації забезпечуватимуть дотримання фіскальної функції податкової системи та принципу рівності платників податків.

Забезпечення соціальної функції податкової системи, посилення довіри платників податків до держави досягається шляхом запровадження звільнення від сплати збирання за воду, що використовується садівницькими та городницькими товариствами (кооперативами), за воду, що забирається для реабілітації, лікування та оздоровлення реабілітаційними установами інвалідів та дітей-інвалідів, тощо У розділі XVII "Збір за спеціальне використання лісових ресурсів" з метою забезпечення фіскальної функції податкової системи та збільшення надходжень до бюджету замість індексації ставок збирання прикінцевими положеннями Кодексу передбачено обов'язковість щорічного перегляду ставок, з урахуванням індексів цін виробників промислової продукції.

З метою створення рівних умов оподаткування у розділі XIV, главі 4 "Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ" передбачено встановлення єдиної ставки збирання у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію у розмірі 3 % від вартості фактично відпущеної електричної енергії.

XIX та XX розділи Податкового кодексу регулюють питання переходу від попередньої системи правового регулювання податкових відносин до регулювання їх Податковим кодексом України. Тобто ці розділи стосуються перехідного періоду. Отже, аналізуючи структуру, зміст та новації Податкового кодексу, можемо зробити такі висновки про предмет його регулювання.

Податковий кодекс України регулює податкові відносини, нормативне регулювання яких охоплює:

- Встановлення загальних засад оподаткування: основних принципів оподаткування; системи нормативних актів, які регулюють податкові відносини; переліку податків та зборів, що сплачуються в Україні, їх визначень; узагальної термінології податкового законодавства; переліку учасників податкових відносин та їх основних прав і обов'язків.
- Законодавче визначення платників, об'єктів оподаткування, бази оподаткування, правил та порядку обчислення та розрахунку податків, розмірів ставок кожного окремого податку та збирання, що сплачуються в Україні тощо.
- Регулювання адміністрування податків і зборів: сукупності процедур, які визначають порядок виконання вимог податкового законодавства, контролю за дотриманням податкового законодавства учасниками податкових відносин
- Встановлення відповідальності сторін податкового процесу за порушення податкового законодавства: визначення діянь (дій або бездіяльності), які є порушеннями податкового законодавства, та санкцій, що застосовуються до порушників, та притягнення до відповідальності за вчинені порушення.
- Тимчасові правила оподаткування, що діють на час перехідного періоду.

Таким чином, усі сторони податкового процесу мають змогу використовувати один кодифікований документ для реалізації прав та обов'язків, що на них покладено. Кодексом передбачено збалансованість у реалізації прав та повноважень усіх учасників податкового процесу, що має на меті:

- дотримання податкового законодавства платниками та контролюючими органами;
- забезпечувати невідворотність покарання за податкові правопорушення;
- сприяти добровільності сплати податків.

Основною ж метою розроблення та впровадження Податкового кодексу є побудова конкурентоспроможної та справедливої податкової системи, що буде привабливою для резидентів та нерезидентів-суб'єктів господарювання включаючи систему зниження податкового навантаження на бізнес, скорочення витрат часу платників на нарахування та сплату податків, встановлення податкової справедливості для відновлення рівних умов конкуренції в економіці України, що має сприяти активізації процесу притоку інвестицій в економіку, як з зовнішніх так і з внутрішніх джерел.

**Висновки.** Податкові відносини є однією з найбільш важливих галузей права, які стосуються переважної більшості громадян України, та інших осіб, що перебувають в Україні, або отримують тут доходи. Донедавна ці відносини регулювались великою кількістю нормативних актів (лише законів було більше десяти). Це ускладнювало розуміння правил оподаткування усіма учасниками податкових відносин, призводило до численних колізій (неузгодженостей) у податкових нормах, створювало підґрунтя для конфліктів і відповідно їх вирішень у судовому порядку. Окрім цього, розпорошені по різних нормативних актах податкові норми були надзвичайно складними для узагальненого вивчення їх як платниками податків так і адміністраторами, що вимагало не лише значних витрат часу на їх виконання, але і додаткових матеріальних ресурсів.

Податковий кодекс України, об'єднуючи в одному документі норми та правила оподаткування, представляє їх у систематизованому вигляді, що значно спрощує розуміння податкового права для усіх учасників податкового процесу та значно скорочує час на дотримання податкового законодавства.

### Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010, 10 груд. 2010 р., № 92, т. 1. – С. 9, ст. 3248.
2. Рейтинг экономик // Doing Business – оценка бизнес-регулирующих. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.russian.doingbusiness.org/rankings>.

### Олейникова Л.Г. Основные преимущества Налогового кодекса и практика его внедрения

Проанализированы структура, содержание и новации Налогового кодекса. Исследованы преимущества внедрения Налогового кодекса. Определено влияние предложенных в Налоговом кодексе новаций на налоговую систему Украины. Предложены меры по совершенствованию процедуры регистрации плательщиков налогов.

**Ключевые слова:** Налоговый кодекс, факторы, новации, реформирование, преимущества, недостатки, плательщики налогов, уклонение от налогов, неравномерное налоговая нагрузка, двойное налогообложение.

### Oleynikova L.G. Basic advantages of internal revenue code and practical worker of his introduction

A structure, maintenance and innovations of the Internal revenue code, is analysed, advantages of introduction of the Internal revenue code are Investigational. Influence of the innovations offered in the Internal revenue code is certain on the tax system of Ukraine. Measures are offered in relation to the improvement of procedure of registration of taxpayers.

**Keywords:** Internal revenue code, factors, innovations, reformations, advantages, defects, taxpayers, tax evasion, uneven tax loading, double taxation.

УДК 674:658.2 Аспір. О.І. Павленко<sup>1</sup> – Класичний приватний університет

### ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено теоретичні аспекти управління використанням оборотних коштів підприємства. Розглянуто теоретичні та організаційно-методичні засади щодо забезпечення оборотними коштами підприємства та внесено пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності їх використання.

**Ключові слова:** оборотні кошти, дебіторська заборгованість, запаси, незавершене виробництво.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Істотний внесок у розвиток теорії управління оборотними коштами зробили такі учені, як І.А. Бланк, А.В. Череп, Ю.Ф. Бригхем, Дж. К. Ван Хорн, Л.А. Дробозина, В.М. Родіонова, Г.В. Савицька, В.В. Ковальова.

**Вступ.** Ефективність використання оборотних коштів – одна з головних умов успішної діяльності підприємства. Розвиток ринкових відносин визначає нові умови їхньої організації.

<sup>1</sup> Наук. керівник: проф. А.В. Череп, д-р екон. наук – Запорізький національний університет